

INKASSO KAN KRÄVAS PÅ MILJONER *Men vem orkar?*

Ensam är den skuldsatte fattig. I grupp är de en guldklump som inkassobolagen täljer av. Men två domar från Högsta domstolen har i ett slag krympt klumpen. Det kan handla om hundratals miljoner. Eller ingenting. Allt hänger på de utblottade.

TEXT: JOHAN FRISK

ILLUSTRATION: CISSI WELIN

INKASSOBOLAGEN ARBETADE LÄNGE huvudsakligen med att driva in skulder. Men för tio år sedan började de i allt större utsträckning köpa upp andra företags skulder. Det kan handla om stora mängder obetalda räkningar som de köper för en bråkdel av beloppet. Sedan drar handläggarna igång med indrivningen.

När räkningarna byter ägare händer något märkligt och för inkassobolagen mycket lönsamt. Fordringsstocken, som den kallas, är inte längre momspliktig. Därmed kan ett inkassobolag driva in hela skulden, inklusive moms, utan att behöva betala in momsen till staten.

Det här har Skatteverket protesterat emot, men tidigare Regeringsrätten har godkänt upplägget.

För två år sedan publicerade Svenska Dagbladet en artikel om inkassobolagen och momsen. Rubriken var: ”Inkassobolagen snuvar staten på storbelopp.” Kritiken rörde det faktum att bolagen inte behövde betala tillbaka den moms som de har drivit in. En vänsterpartist läste artikeln och frågade i riksdagen om finansministern tänkte göra någonting åt det. Det tänkte hon inte.

Men nu har rättsväsendet, åtminstone i teorin, satt stopp för den här extrainkomsten.

Det började i Skellefteå tingsrätt för fyra år sedan när en man invände mot att momsen ingick i en skuld som fanns i hans konkursade bolag.

– Den här invändningen har vi sett tidigare men då har tingsrätten inte tagit någon notis om det, säger Per-Inge Krafman, ägare till PI Finans, det bolag som hade tagit över skulden.

Men den här gången beslöt tingsrätten att PI Finans inte hade rätt att driva in momsen. Målet vandrade ända till Högsta domstolen som gick på samma linje.

Högsta domstolens utslag kom i december, två dagar före julafton. Claes Månsson, ordförande i organisationen Svensk Inkasso, känner väl till domen som har diskuterats internt. För inkassobolagen har det här skapat två slags problem:

- 1. Hur göra med nya fordringar som tas över? Ska momsen räknas bort?
- 2. Vad händer med gamla fordringar, och de som redan krävts in? Kommer de skuldsatta att klaga?

– I gamla ärenden är det en utredningsfråga och det kan bli besvärligt, säger Claes Månsson. Där står sig inkassobolaget ganska slätt när de ska visa i tingsrätten att de hade rätt att ta med momsen. Än så länge har den här frågan inte fått uppmärksamhet utanför kretsen av inkassobolag. Något som förvånar Claes Månsson.

– Om det har gått så mycket som sex månader borde någon ha intresserat sig, men jag har inte blivit uppringd förrän nu. Du är den förste som roddar i det.

LISABETH PERSSON ÄR ORDFÖRANDE i föreningen Insolvens väst. I tolv år har hon hjälpt skuldsatta i kampen mot inkassobolag. Det är en på många sätt ojämnhad kamp där David inte bara är liten utan också kan vara utbränd, deprimerad, psykiskt sjuk eller bara utblottad.

Så här sätter sig de flesta i skuld, enligt Lisabeth Persson:

- Skilsmässa, konkurs, sjukdom.
- Eller, som i Mikael Liljeroths fall, arbetslöshet.

”Någon borde ha intresserat sig, men jag har inte blivit uppringd förrän nu”

ORD ATT HA KOLL PÅ
Borgenär: Lånar ut pengar.
Gäldenär: Den som lånar pengar.
Borgensman: Tar över skulden om den skuldsatte inte betalar.

457 458

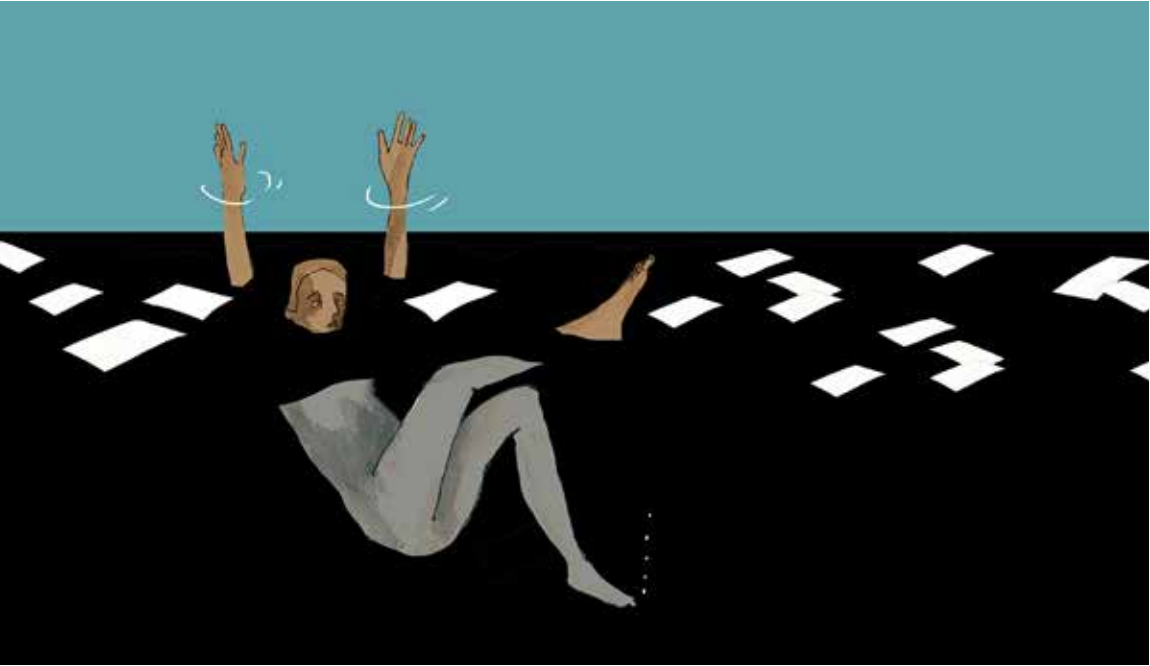
Antal ansökningar om indrivning som de tolv största inkassobolagen skickade till Kronofogden 2016.

110 650

Antal av skulderna som var fem år eller äldre.

816 120

Antal ansökningar om betalningsföreläggande som de tolv största inkassobolagen skickade till Kronofogden 2016.

De flesta sätter sig i skuld genom skilsmässa, konkurs, sjukdom eller arbetslöshet. När skulderna blir för stora ger många upp samtidigt som kuverten fortsätter att komma. Där finns bland annat brev där inkassobolagen bryter preskriptionen, vilket gör att skulderna aldrig försvinner – förrän den skuldsatte dör.

Mikael tog kontakt med Insolvens när han var mitt inne i en skuldsanering. Där hade han hamnat efter att ha förlorat jobbet, tagit lån för att klara vardagsutgifterna, lån för att betala lånen, och insett att han snart skulle gå under. Nu arbetar han själv för Insolvens.

Vad händer när en skuldsatt tar kontakt med Insolvens?

– De kommer med påsar med kuvert som vi börjar sprätta, säger Mikael Liljeroth.

Ofta har den skuldsatte gett upp. Skulderna har blivit så stora, kraven så många, att kuverten blir liggande. Här kan finnas brev med rubriken Överlåtelse – en bekräftelse på att ett inkassobolag har tagit över skulden, antingen från företaget där skulden uppstod eller från ett annat inkassobolag. Skulderna samlas i fordringsstockar som med höga räntor växer till guldklimpar som inkassobolagen sedan täljer av. De skulder de inte lyckas driva in kan säljas till ett annat bolag – medan de själva kan dra av förlusten.

I högen med kuvert kan även finnas brev där inkassobolaget bryter preskriptionen. Att en skuld preskriberas betyder att den försvinner. Det ska ske efter 3, 5 eller 10 år, beroende på var skulden finns. Men preskriptionen kan brytas på flera sätt, bland annat genom att inkassobolaget skickar ett brev. Finland har

sedan länge haft en absolut preskriptionstid på 15 år, något som länge diskuterats också i Sverige men inte blivit av. Ett argument emot är att en sådan skulle göra folk allför lättsinniga.

En skuld kan med andra ord leva kvar tills den skuldsatte dör.

– Vi har flera som sitter kvar sedan 1990-talet, säger Lisabeth Persson.

Det Lisabeth Persson och hennes kollegor kan hjälpa till med är när något blivit fel.

I ett fall, för flera år sedan, försökte tre inkassobolag driva in samma skuld.

– Jag upptäckte det när jag gick igenom skulderna, säger Lisabeth Persson. Det tragiska är att när jag började komma någonstans, försvann personen.

INSOLVENS ÄR I STORT SETT DEN ENDA HJÄLP en skuldsatt kan få utan att betala för den.

Det har funnits andra föreningar, som försvunnit. Rättshjälp kan man bara få om skulden är större än ett halvt basbelopp, drygt 20 000 kronor. Så stora blir de enskilda skulderna oftast först när de hamnat hos inkassobolaget och götts med räntor. Varken kronofogden eller tingsrätten, de två instanser som kan fastställa en skuld, gör någon kontroll av att fordran är korrekt.

Per Nilsson, jurist på juristbyrån Concorda, har

NÄR KAN MAN KLAGA – OCH HUR?

• När en skuld hamnar hos Kronofogden för indrivning är det i regel det bolag där skulden uppstått som äger skulden, även om ett inkassobolag har anlitats. Då är det helt i sin ordning att momsen är med.

• Det är först när företaget inte tror sig kunna få in pengarna och säljer skulden till ett inkassobolag som momsen kan ifrågasättas.

• Oavsett om du redan har betalat din skuld, eller om den ligger hos ett inkassobolag, kan den ifrågasättas.

• Vill du göra det ska du i första hand vända dig till inkassobolaget och be det korrigera skulden. Om det vägrar kan du stämma företaget i tingsrätten.

• Är beloppet högre än ett halvt prisbasbelopp (22 400 kr) kan du få rättshjälp. Men rättshjälp betalbar bara dina egna kostnader. Ifall du förlorar får du själv betala motpartens kostnader.

”Det här är ett mycket viktigt rättsfall, alla som sitter i såna här knipor måste få veta det här.”

14 års erfarenhet av att processa mot inkassobolag. Han kände inte till domen i Högsta domstolen och säger när han har läst den:

– Det här är ett mycket viktigt rättsfall, alla som sitter i såna här knipor måste få veta det här. Skulle det vara så att gäldenärer börjar återkräva pengar, kan du förstå vilken effekt det får på inkassobolagen? Hur många år har de inte drivit in de här fordringarna?

Hur bedömer du chansen att vinna ett sådant mål?

– Varje rättsfall är unikt och har sina egna speciella omständigheter så att säga något generellt kan vara farligt, men hypotetiskt borde chansen vara stor att man vinner.

Frågan är hur många av de som nu ingår i någon fordringsstock eller vars pengar redan har drivits in, med moms, som vet om att de kan klaga.

– Om du skriver om det når du en krets som kanske har den typen av skulder och de skulle kunna invända i domstol att de inte är skyldiga momsen, säger Claes Månsson på Svensk Inkasso. Sen blir det en utredningsfråga.

DE FLESTA SKULDER SOM INKASSOBOLAGEN köper kommer från banker och då är momsfrågan inte aktuell. Men även telekombolag och andra konsumentföretag säljer fordringar.

I slutet av juni tog Marginalen Bank över en fordringsstock värd 1,6 miljarder kronor från Telia, genom att ta över Telias inkassobolag Sergel. Företaget vill inte svara på om domen i Högsta domstolen har påverkat priset på fordringarna. Inte heller ges svar på frågan hur det generellt hanterar fordringar med moms, inte mer än att ”vi följer den gällande lagstiftningen för alla fordringar, egna och förvärvade, och detta styr mellanhavandena med våra kunder”, som informationschefen Anders Karlström skriver i ett mail.

Två av de största inkassobolagen, Intrum Justitia och Lindorff, är på väg att slås ihop till ett bolag och deras fordringsstockar räknas i miljarder kronor. Hur stor del som utgörs av skulder med moms vill Intrum Justitia inte svara på. Annika Billberg, kommunikationschef, skriver i ett mail att de inte drar av momsen när de tar över fordringar. ”Däremot reglerar vi situationen i avtal med säljaren.” Vad det innebär är oklart.

Företag och banker säljer fordringar till inkassobolag billigt. De driver in skulderna med höga räntor och de skulder de inte lyckas driva in kan säljas till ett annat bolag – medan de själva kan dra av förlusten. Den skuldsatte hinner oftast inte med att betala av skulden som snabbt ökar.

För PI Finans, bolaget som förlorade i Högsta domstolen, innebar domen att man slutade räkna in momsen när en fordran tas över.

Vad händer om någon kräver tillbaka pengar?

– Det har inte hänt, om någon gör det får vi titta på det, säger Per-Inge Krafman. Det handlar om ganska få ärenden eftersom PI Finans har bedrivit så liten verksamhet.

Per-Inge Krafman är inblandad i ytterligare ett betydelsefullt mål i Högsta domstolen, den här gången som ombud för en före detta företagare. Företagaren hade gjort som många gör, tagit lån i företaget och gått i personlig borgen. När företaget gick i konkurs blev han ansvarig för skulden. Svea Ekonomi, som har tagit över skulden, har brutit preskriptionen på det sätt som varit praxis: genom att skicka ett brev till företagaren.

I SLUTET AV JUNI BESLUTADE HÖGSTA DOMSTOLEN att det här inte räcker. För att bryta preskriptionen måste den som äger skulden väcka liv i det konkursade aktiebolaget och meddela likvidatorn.

Bakgrunden till Högsta domstolens beslut är en ändring i aktiebolagslagen 2006. Vad den går ut på kan vi lämna därhän, men det innebär att de fordringar där preskriptionen därefter har brutits nu är värdelösa. Förutsatt att preskriptionstiden på tio år har löpt ut.

Hur många fordringar kan det röra sig om?

– Den frågan har slagit mig under den här processen men jag har inte kommit fram till något svar, säger Mats Ihd, bolagsjurist på Svea Ekonomi som förlorade målet i Högsta domstolen.

– Det är hundratals miljoner som folk kan slippa betala, säger Per-Inge Krafman.

Men, och det är ett stort men: Så länge den skuldsatte inte protesterar kan inkassobolaget eller banken fortsätta att driva in skulden.

Så här säger Claes Månsson, ordförande i Svensk Inkasso:

– Det är bara den som väcker frågan själv som får veta detta. Lagstiftningen beaktas bara om den åberopas, så borgensmannen måste göra gällande det. Så även i den frågan är det en kunskapsfråga. Om man inte vet om det händer ingenting. ■

17

Antal miljarder som inkassobolagen drev in 2008.

26

Antal miljarder som inkassobolagen drev in 2015.

